

РЕЦЕНЗИЯ

От доц. Георги Гаров,

Преподавател в катедра „Хореография”

ЮЗУ „Неофит Рилски” – Благоевград

относно дисертационен труд за присъждане
на образователната и научна степен „Доктор”.

Автор на дисертационния труд: Борислава Веселинова Тодорова,

редовен докторант в катедра „Хореография”, факултет по Изкуства, ЮЗУ
„Неофит Рилски“ гр. Благоевград.

Тема на дисертационния труд: *„Обучението по балет в България,
извън държавната образователна система. Принципи на преподаване.
Репертоар (XX-XXI век)“.*

Научен ръководител: проф. Николай Цветков

Рецензията е изготвена въз основа на Заповед №1068 от 12.06.2024г.
на Ректора на Югозападен университет „Неофит Рилски“ относно
утвърждаване състав на научно жури и представени от докторанта
дисертационен труд, автореферат, справка за приносите в дисертационния
труд, публикации по темата на дисертационния труд, в съответствие с
изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ за придобиване на образователна и
научна степен „доктор” и научна степен „доктор на науките”.

Борислава Веселинова Тодорова е родена на 19.08.1991 г в гр.
София. На 5- годишна възраст започва да се занимава с класически балет в
БТШ “Бисер” към НЧ “Г. С. Раковски - 1927”, гр. София с първи
преподавател г-жа Грозданка Ангелова, а впоследствие ментор и
преподавател - г-жа Цветанка Гергинова.

През 2013 година основава балетна школа Клуб за изкуства
“Терпсихора”, където отговаря за организацията на работа, сформирането
на групи, рекламна дейност, сценично оформление, костюми и режисура.

Ежегодно създава детски балетни спектакли, сред които най-успешните самостоятелни са „Замръзналото кралство“ (2013 г.), „Училище за приказки“ (2017 г.), „Писмо до Дядо Коледа“ (2018 г.), „Коледата на Пипи“ (2019 г.), „Коледа в гората“ (2023 г.). Обучава ученици от 3 до 25 годишна възраст, както и работещи хора, които имат желание да се докоснат до изкуството, посредством грация, красота и класическа музика. Няколко години подред организира Танцов фестивал „Намери своя ритъм“, насочен към деца, които не са имали досег до танцовото изкуство, в партньорство с известни професионални танцьори и преподаватели в страната, като една от целите е популяризиране на танцовото изкуство.

През 2016 година завършва ОКС бакалавър, специалност „Балетна педагогика“ в АМТИИ, гр. Пловдив, където година по-късно се дипломира като магистър в специалност „Балетна режисура“.

Борислава Тодорова има множество награди от Национални и международни конкурси както като участник, така и като хореограф.

Паралелно с това Борислава Тодорова работи в сферата на образованието от 2014 година насам. В последните 7 години е заместник-директор на 90 СУ „Ген. Хосе де Сан Мартин“, гр. София и преподавател по Икономика. Има завършена бакалавърска степен в специалност „Международни икономически отношения“ (УНСС, гр. София) и следдипломна квалификация в специалност „Начална училищна педагогика“ с ПКС (V и IV степен).

По време на докторантското си обучение Борислава Тодорова участва в 4 конференции и има 5 публикации свързани с темата:

1. *„Изкуство по време на криза. От съхранените традиции до днес.“* Сборник „Изкуство и контекст. Седма младежка научна конференция“, Институт за изследване на изкуствата, БАН, София, 2021, стр. 383. // <https://artstudies.bg/books/part3/izkustvo-kontekst.pdf>

2. *„Школата на Анастас Петров - в годините на зараждането и обучението по балет в България. Прилики и разлики със съвременната балетна школа у нас.“* Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство "Проф. Асен Диамандиев", Пловдив, 2022, стр. 236.

<https://www.artacademyplovdiv.com/amtii/Proletni%20cheteniq/Proletni%20cheteniq%202022.pdf>

3. *„Да танцуваши онлайн - различната гледна точка“.* Сборник “Култура, медии и културен туризъм по време на COVID-19, УИ ”Неофит Рилски”, Благоевград, 2021 г., стр. 111

4. *„Електронното обучение по балет, извън държавната образователна система - ползи и предизвикателства.“* Благоевград, 2022. (Сборникът е под печат)

5. *„Балетното обучение в България, извън държавната образователна система. Как да интегрираме съвременните технологии за едно по-ефективно обучение?“* Благоевград, 2023. (Сборникът е под печат)

II. АКТУАЛНОСТ И ЗНАЧИМОСТ НА РАЗРАБОТЕНИЯ ПРОБЛЕМ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД.

Дисертацията *„Обучението по балет в България, извън държавната образователна система. Принципи на преподаване. Репертоар (XX-XXI век)“*.на докторантката Борислава Веселинова Тодорова е посветен на изследването на проблем с безспорно значение за съвременната българска хореография. В процеса на прогресивното развитие и професионализация на балетното изкуство се засилва необходимостта от все повече и добре подготвени кадри от най-ранна детска възраст. Познанието за развитието на детските школи в България през последните десетилетия, дава възможност за анализи и усъвършенстване на тяхната работа. Предложените методи за обучение в съвременните условия, а именно в реална и електронна среда,

могат да послужат за основа на работата на детските школи, по отношение на заниманията на деца със СОП или работа при пандемии и други причини за неприсъствено обучение.

Във фокуса на вниманието на автора са поставени четири актуални и значими цели:

1. Да се проследи балетното обучение през XX и XXI век.
2. Създаване на Концептуален модел за работа в балетна школа, извън държавната образователна система, съобразен с новите тенденции.
3. Извеждане на опит в преподаването и споделяне на добри практики за ефективно обучение по балет - онлайн и присъствено.
4. Представяне на информация за читалищата като центрове за развитие на култура, просвета и изкуство.

Видно е, че формулираната по тези начин цели предпоставя едно твърде сериозно и задълбочено изследване, защото то включва две особено значими по същността си проучвателни посоки – **първата** – предлагане на статистически данни по предварително уточнени критерии за детските танцови школи извън държавната образователна система **и втората** – предлагането на форми на обучение в реална и електронна среда.

Съдържание на дисертацията

Дисертационния труд съдържа 357 стандартни страници, от които 254 основен текст, който е структуриран в Увод, изложение в три глави, заключение, библиография, списък с респонденти и петнадесет приложения. Библиографията включва общо 65 книжни и 251 електронни източника.

Уводът е достатъчно информативен и насочва читателя към проблематиката на изследването, неговата значимост, актуалност и мотивировката на автора за провеждането му.

Формулираната **цел** на труда е ясно, логично и убедително изведена в текста. Основните задачи са многоспектърни, реализирането, на които

дава възможност за всеобхватност и пълнота в изследователската работа. Поставените изследователски **задачи** очертават темата – от обзор на развитието на танцовото изкуство през обзор и анализ на научната литература до предлагане на статистика съществуването и работата на школите по балет, извън държавната образователна система.

Методите на научното изследване и подходите в работата са подходящи, смислено и находчиво подбрани, удачни за реализиране на докторската дисертация и за осъществяване на поставените задачи.

Първа глава от дисертацията - **“Генезис, еволюция и същност на балетното изкуство в България през първата половина на XX век”** проследява в исторически план еволюцията в развитието на балетното изкуство с фокус върху първата половина на XX век. Разгледат се проучванията на българските изследователи във връзка с възникването на обучението по балет в страната и ще се дадат примери за методиката на преподаване и сценичните изяви в периода на първата половина на XX век, както и за балетното обучение в частните балетни школи и читалищата.

Втора глава - **“Развитие на балетното изкуство през втората половина на XX век и началото на XXI век . Методи на преподаване. Репертоар”** се акцентира върху създаването и пътя на развитие на балетното изкуство през втората половина на XX век. Разгледат се методите на преподаване и репертоара на балетните школи и читалищата в периода след 1950 година. Важна част от изследването е сравнителният анализ на методите на преподаване между XX и XXI век, както и опитът в онлайн обучението по класически балет.

Трета глава - **“Локално и международно популяризиране на балетното изкуство. Концептуален модел на образователния процес в школите по балет”** дава информация за начините на популяризиране на балетното изкуство на национално и международно ниво. Основната част е представянето на Концептуален модел за работа на балетна школа, извън

държавната образователна система през XXI век, както и тестването му върху две пилотни групи ученици от любителска балетна школа.

В заключението се представят изводите от направените изследвания.

Накрая искам да подчертая, че данните от проведеното научно изследване и предложената методика са представени и онагледени по подходящ начин и подкрепени с прецизно проведената им обработка доказваща достоверността, валидността и надеждността на получените резултати, въз основа на което е направен многостранен логически анализ. Анализът е изчерпателен, непротиворечив и дава ясна картина за ефекта от приложението на научното изследване, който е изцяло в подкрепа на работната хипотеза на автора.

В резултат на изследванията и анализите в заключение авторката е формулирала 9 основни приноси на дисертационния труд. Приносите са формулирани правилно и произтичат логично от решаването на задачите.

Бих определил труда, като задълбочено и обширно изследване с голям обем статистически данни за обучението по балет извън образователната система на България. Като цяло дисертационния труд отговаря на всички изисквания за подобен род научно изследване, а авторът му демонстрира познаване на предметните области свързани с неговото изследване.

Приложените публикации са свързани с разработваната тематика и проблеми в дисертационния труд.

Въз основа на качествата на дисертационния труд и на безспорните му приноси, изразявам своята положителна оценка и убедено предлагам на научното жури да присъди на Борислава Тодорова образователната и научна степен „Доктор” в Професионално направление 8.3 „Музикално и танцово изкуство”, докторска програма „Хореография”.

25.08.2024 г.

Подпис:

(доц. Георги Гаров)

REVIEW

From Assoc. Georgi Garov,

Lecturer at the Department of Choreography

South University "Neofit Rilski" - Blagoevgrad

on a dissertation for the award

of the educational and scientific degree "Doctor".

Author of the thesis: Borislava Veselinova Todorova,

full-time PhD student at the Department of Choreography, Faculty of Arts,

University of Sofia, Sofia. Doctor of Philosophy at the University of Sofia,

Sofia.

Dissertation topic: *'Ballet Education in Bulgaria, Outside the State Education System. Principles of teaching. Repertoire (XX-XXI century).*

Scientific supervisor. Prof. Nikolay Tsvetkov

The review is based on Order No. 1068 of 12.06.2024. The doctoral candidate submitted his/her dissertation, abstract, statement of the contributions in the dissertation, publications on the topic of the dissertation, in accordance with the requirements of the Law on PhD and PhD in Science for the acquisition of the educational and scientific degree "Doctor" and the scientific degree "Doctor of Science".

Borislava Veselinova Todorova was born on 19.08.1991 in Sofia. At the age of 5 she started to practice classical ballet in BTS "Biser" at the National School "G. C. Rakovski - 1927", Sofia. Sofia with first teacher Mrs. Grozdanka Angelova, and later mentor and teacher - Mrs. Tsvetanka Gerginova.

In 2013 he founded the ballet school Club of Art Terpsihora, where he is responsible for the organization of work, the formation of groups, advertising, stage design, costumes and directing.

He creates children's ballet performances annually, among which the most successful solo performances are *The Frozen Kingdom* (2013), *Story School* (2017), *Letter to Santa Claus* (2018), *Pippi's Christmas* (2019), *Christmas in the Woods* (2023). She teaches students ages 3 to 25 as well as working people who have a desire to experience the arts through grace, beauty and classical music. For several years in a row, it has organized the Find Your Rhythm Dance Festival, aimed at children who have not had contact with the art of dance, in partnership with well-known professional dancers and teachers in the country, one of the objectives being to promote the art of dance.

In 2016 she graduated with a Bachelor's degree in Ballet Pedagogy at the Academy of Performing Arts in Sofia. A year later she graduated as a Master in Ballet Directing.

Borislava Todorova has won numerous awards from national and international competitions both as a participant and as a choreographer.

In parallel, Borislava Todorova has been working in the field of education since 2014. In the last 7 years she has been the deputy director of the 90th Secondary School "Gen. Hoso de San Martín", Sofia. She is also a lecturer in Economics. She has a Bachelor's degree in International Economic Relations (UNWE, Sofia) and a postgraduate qualification in Primary School Pedagogy with PCS (V and IV degree).

During her PhD studies Borislava Todorova participated in 4 conferences and has 5 publications related to the topic:

1. *"Art in Times of Crisis. Art and Context. Seventh Youth Scientific Conference"*, Institute for the Study of Arts, BAS, Sofia, 2021, p. 383. // <https://artstudies.bg/books/part3/izkustvo-kontekst.pdf>

2. *"The School of Anastas Petrov - in the years of the origin and teaching of ballet in Bulgaria. Similarities and differences with the contemporary ballet school in Bulgaria."* Assen Diamandiev, Plovdiv, 2022, p. 236.

<https://www.artacademyplodiv.com/amtii/Proletni%20cheteniq/Proletni%20cheteniq%202022.pdf>

3. *"Dancing online - a different perspective"*. Culture, Media and Cultural Tourism during COVID-19, University of Neofit Rilski, Blagoevgrad, 2021, p. 111.

4. *"E-learning in ballet, outside the state education system - benefits and challenges."*

5. *"Ballet training in Bulgaria, outside the state education system. How to integrate modern technologies for a more effective training?"* Blagoevgrad, 2023.

II. TOPICALITY AND SIGNIFICANCE OF THE DEVELOPED PROBLEM IN THE DISSERTATION.

The dissertation *"Ballet Education in Bulgaria, Outside the State Education System. Principles of teaching. Repertoire (XX-XXI century)"*.of the doctoral student Borislava Veselinova Todorova is devoted to the study of a problem of indisputable importance for contemporary Bulgarian choreography. In the process of progressive development and professionalization of ballet art the need for more and more well-trained personnel from the earliest childhood is increasing. The knowledge of the development of children's schools in Bulgaria over the last decades enables the analysis and improvement of their work. The proposed methods of training in modern conditions, namely in real and electronic environment, can serve as a basis for the work of children's schools, in terms of activities for children with SEN or work in pandemics and other reasons for non-present education.

The author's focus is on four relevant and significant objectives:

1. To trace ballet training in the 20th and 21st centuries.

2. Creation of a Conceptual Model for work in a ballet school, outside the state education system, in line with new trends.

3. Bringing teaching expertise and sharing best practices for effective ballet teaching - online and in-person.

4. Presentation of information on Chitalishtes as centres for the development of culture, education and art.

It is evident that the objectives formulated in this way presuppose a very serious and thorough research, because it involves two particularly significant in its nature research directions - **the first** - offering statistical data according to pre-specified criteria for children's dance schools outside the state educational system **and the second** - offering forms of training in a real and electronic environment.

Contents of the dissertation

The dissertation contains 357 standard pages, of which 254 are main text, which is structured into an Introduction, a Statement in three Chapters, a Conclusion, a Bibliography, a List of Respondents and fifteen Appendices. The bibliography includes a total of 65 book and 251 electronic sources.

The introduction is informative enough and directs the reader to the problems of the study, its significance, relevance and the author's motivation for conducting it.

The formulated **aim** of the work is clearly, logically and convincingly stated in the text. The main tasks are multifaceted, the realization of which enables comprehensiveness and completeness in the research work. The set research **tasks** outline the topic - from an overview of the development of the art of dance through a review and analysis of the scientific literature to offer statistics the existence and work of schools of ballet, outside the state education system.

The research methods and approaches in the thesis are appropriate, meaningful and resourceful, suitable for the realization of the doctoral dissertation and for the accomplishment of the set tasks.

The first chapter of the dissertation - "**Genesis, Evolution and Essence of Ballet Art in Bulgaria in the First Half of the 20th Century**" traces the historical evolution of the development of ballet art with a focus on the first half of the 20th century. It examines the studies of Bulgarian researchers in relation to the emergence of ballet training in the country and gives examples of teaching methodology and stage performances in the period of the first half of the 20th century, as well as ballet training in private ballet schools and community centres.

Chapter Two - "The Development of Ballet Art in the Second Half of the 20th Century and the Beginning of the 21st Century . Methods of teaching. Repertoire" focuses on the creation and the path of development of ballet art in the second half of the 20th century. The methods of teaching and the repertoire of ballet schools and community centres in the period after 1950 are examined. An important part of the study is the comparative analysis of teaching methods between the twentieth and twenty-first centuries, as well as experiences in online classical ballet education.

Chapter Three - "Local and International Promotion of the Art of Ballet. A conceptual model of the educational process in ballet schools" provides information on the ways of promoting the art of ballet at national and international level. The main part is the presentation of a Conceptual Model for the work of a ballet school, outside the state education system in the XXI century, and its testing on two pilot groups of students from an amateur ballet school.

The conclusion presents the findings of the studies.

Finally, I would like to emphasize that the data from the conducted scientific research and the proposed methodology are presented and illustrated in

an appropriate manner and supported by their precise processing proving the reliability, validity and reliability of the obtained results, based on which a multifaceted logical analysis is made. The analysis is comprehensive, non-contradictory and gives a clear picture of the effect of the application of the research which fully supports the author's working hypothesis.

As a result of the research and analyses, the author has formulated 9 main contributions of the dissertation. The contributions are formulated correctly and follow logically from the solution of the problems.

I would define the work as a thorough and extensive study with a large volume of statistical data on ballet training outside the Bulgarian educational system. Overall, the dissertation meets all the requirements for this kind of research, and its author demonstrates knowledge of the subject areas related to his research.

The enclosed publications are related to the topics and issues developed in the dissertation.

On the basis of the qualities of the dissertation work and its undeniable contributions, I express my positive evaluation and confidently propose to the scientific jury to award Borislava Todorova the educational and scientific degree "Doctor" in Professional field 8.3 "Music and Dance Art", doctoral program "Choreography".

25.08.2024 г.

Signature:

(Assoc. Prof. Georgi Garov)